

Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci poskytování specifického druhu stravy ve věznici

A. Závěry šetření

Dne 22. 2. 2017 se na mě obrátil pan A., nar. xxx, t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Kuřim (dále také „stěžovatel“). Jmenovaný si stěžoval na to, že mu ve věznici není poskytována strava bez vepřového masa,¹ o což stěžovatel neúspěšně žádal z náboženských důvodů. Ve zprávě o šetření jsem konstatovala, že Věznice Kuřim pochybila, když na základě žádosti (z náboženských důvodů) nepřiznala stěžovateli možnost konzumovat stravu bez vepřového masa.

Vyjádřila jsem přesvědčení, že věznice není v pozici, kdy by hloubku víry či vyznání odsouzených měla hodnotit a následně na základě této úvahy mohla odmítnout požadavek odsouzených k volbě stravy z náboženského důvodu. Rovněž jsem položila otázku, z jakého důvodu by nemohla stěžovateli být poskytnuta strava s absencí vepřového masa (v podstatě tedy strava označovaná jako muslimská, resp. proč by věznice nemohla připravovat o jednu porci této stravy navíc.

B. Vyjádření věznice

Ředitelka Věznice Kuřim plk. PhDr. Zuzana Kalivodová ve svém vyjádření ze dne 16. 6. 2017 uvedla, že s ohledem na své předcházející stanovisko a stanovisko kaplana věznice trvá na tom, že stěžovatel nemůže odebírat muslimskou stravu, jelikož jeho požadavek nevyplývá z náboženského přesvědčení, není praktikujícím muslimem ani adventistou sedmého dne, naopak se jedná o dlouhodobě praktikujícího katolíka. Dle ředitelky věznice se jedná pouze o snahu stěžovatele získat výhodu, neboť stěžovatel se netají tím, že není vepřové maso, a z tohoto důvodu vyhledává důvody, pro které by mu věznice byla povinna poskytnout stravu bez vepřového masa s náhradou.

Kaplan Věznice Kuřim Mgr. Ladislav Kinc uvedl ve svém vyjádření ze dne 14. 6. 2017 následující skutečnosti. Věznice musí posoudit náboženské vyznání odsouzených – jejich příslušnost k církvím či náboženským společnostem – při jejich požadavcích na druh stravy souvisejících s jejich náboženskou vírou. Stěžovatel je od roku 2016 členem římskokatolické církve, a je tedy praktikujícím katolíkem, a nikoli adventistou sedmého dne. Adventisté sedmého dne nemají mimo křtu žádné svátosti. V katolické církvi se jedná o zpověď, svaté přijímání a eucharistii, kdy stěžovatel tyto přijímá, což se vylučuje s jednáním praktikujícího adventisty sedmého dne. Kaplan Věznice Kuřim odkazuje na dopis náměstka pro bezpečnost a kontrolu generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky ze dne 26. 1. 2017, který mi byl v rámci jiného šetření doručen a v němž je uvedeno: „*Za důležitý*

1 **Stravu bez vepřového masa** chápu v praktické rovině obsahu této stravy stejně jako **muslimskou stravu**. Zjednodušeně řečeno lze konstatovat, že muslimové nekonzumují vepřové maso, krev a uhynulá zvířata.

aspekt považuji doporučení hlavního kaplana odborně a kompetentně posoudit oprávněnost každého jednotlivého požadavku z hlediska věrohodnosti náboženské příslušnosti žadatele.“

C. Závěrečné hodnocení

Právní rámec pro posouzení nárokovosti specifického druhu stravy pro odsouzené, kteří ji vyžadují z náboženských důvodů, nalezneme zejména v článku 16 Listiny základních práv a svobod,² jenž zaručuje náboženskou svobodu jednotlivce; obdobně taktéž v článku 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech³ nebo v článku 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.⁴ Uvedená ustanovení zakotvují právo na nerušený výkon vnějších projevů náboženství nebo víry, a to v řadě různých forem, které z náboženských pravidel a dlouhodobé praxe vyplývají. Jedná se o element lidské důstojnosti a svobody pojmát život dle svého přesvědčení.

Výkon práva svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám, nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.⁵ Jakkoliv nechci zpochybňovat odbornou erudici vězeňských kaplanů, jejichž práce si vážím, právo odsouzeného na specifický druh stravy odůvodněný jeho vírou může být omezeno pouze zákonem, a nikoliv posouzením vězeňského kaplana o tom, zda taková víra je pevná a skutečná, či zpochybňováním, zda odsouzený je vůbec věřící.

„V případě vězně židovského vyznání Ústavní soud uvedl, že stát musí respektovat náboženskou svobodu stěžovatele a nesmí jej nutit přijímat stravu, která odporuje jeho náboženskému vyznání. Stát zároveň není obecně vzato povinen opatřovat vyznavačům nějakého náboženství pomůcky, místnosti či zařízení (usnesení II. ÚS 227/97). Stát musí zajistit spravedlivou rovnováhu mezi zájmy vězně a možnostmi věznice (rozsudek ESLP Jakobski proti Polsku).“⁶ Již ve zprávě o šetření jsem uvedla, že jsem přesvědčena o tom, že každá z věznic v České republice má takové podmínky, aby mohla připravovat stravu na základě náboženských požadavků odsouzených.

Základní rozpor mezi mnou a ředitelkou Věznice Kuřim spočívá v tom, zda je možno nějakým způsobem hodnotit a posuzovat hloubku víry či vyznání jednotlivců. Domnívám se, že uvedené náboženské posuzování nemá jakékoliv opodstatnění či oporu v právním řádu.⁷

2 Zveřejněna ve Sbírce zákonů pod č. 2/1993.

3 Zveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 120/1976.

4 Zveřejněna ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992.

5 Viz čl. 16 odst. 4 Listiny základních práv a svobody.

6 WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 400.

7 Již ve zprávě o šetření ze dne 17. 5. 2017 jsem uvedla, že zákon o výkonu trestu odnětí svobody nehovoří o možnosti odmítnout odsouzeným stravu, kterou požadují na základě náboženského vyznání z důvodu, že jim tato

Ředitelka Věznice Kuřim nepředložila žádnou právní argumentaci, o kterou svá tvrzení opírá, a proto musím nadále trvat na již vysloveném názoru, který jsem naopak právní argumentací podpořila. Skutečnost, že někdo navštěvuje obřady nějaké církve, není určující pro to, zda někdo je, nebo není pravověrný věřící té které církve. Naopak i osoba, která se považuje např. za římského katolíka, nemusí přijímat svátosti či navštěvovat obřady.

I v případě, že by některý z odsouzených tvrdil, že je vegetarián a jedná se o jeho světonázor, neměl by nikdo posuzovat, nakolik je o tomto světonázoru skutečně přesvědčen, a kontrolovat, zda si přece jen někdy nedá k jídlu nějaké maso. V takovém případě by odsouzenému měla být přiznána vegetariánská strava bez dalšího.⁸

Ve vyjádřeních ředitelky Věznice Kuřim bylo sice uvedeno, že stěžovatel vystupuje a praktikuje jako římský katolík, ale již zde postrádám sdělení, zda stěžovatel má možnost vystupovat jako člen Církve adventistů sedmého dne. Dochází do věznice někdo z duchovních této církve nebo stěžovatel nemá jakoukoliv možnost praktikovat svou víru? Předpokládám, že duchovní z Církve adventistů sedmého dne do Věznice Kuřim nedochází, a proto v takovém případě považuji za přirozené, že stěžovatel vystupuje jako praktikující katolík, neboť zjednodušeně lze konstatovat, že římskokatolická církev a adventisté sedmého dne mají k sobě velmi blízko.⁹

Nad rámec uvedeného, i v případě, že by stěžovatel požadoval stravu s absencí vepřového masa bez toho, aby svůj požadavek odůvodnil náboženskými důvody, nevím, proč by stěžovateli nemohla věznice vyhovět. Opětovně taktéž kladu otázku: Proč by věznice nemohla připravovat o jednu porci muslimské stravy navíc? Věznici stačí velmi málo, aby požadavku stěžovatele vyhověla; stačí jen rozšířit počet osob, kterým je poskytována muslimská strava, o jednu osobu. Nejedná se tedy o opatření, které by bylo spojeno s nějakými finančními náklady či s problematickými či zdlouhavými administrativními úkony. Z výše uvedeného důvodu skutečně nerozumím tomu, proč by stěžovateli nemohla být poskytnuta muslimská strava a co splnění tohoto požadavku brání. Věznice svým přístupem z poměrně jednoduchého požadavku odsouzeného, kterému lze bez obtíží vyhovět, zaměstnává odborné pracovníky věznice vyjádřeními, ve kterých se hledají prázdné argumenty k tomu, proč požadavku nevyhovět.

S ohledem na nepřijetí opatření k nápravě vydávám své závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv. Součástí stanoviska je návrh opatření k nápravě.

strava nepřísluší, neboť jejich víra není skutečná; zamítnutí specifického druhu stravy (z náboženských důvodů) může být uskutečněno pouze z provozních důvodů.

⁸ Viz článek 15 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, dle kterého svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena; každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání. K uvedenému podotýkám, že pod uvedené ustanovení je možno zařadit i tzv. světonázor (tedy např. přesvědčení nejíst maso či živočišné produkty obecně) a do takového přesvědčení nesmí veřejná moc žádným způsobem přímo či nepřímo zasahovat.

⁹ Jedná se o křesťanské církve, které za svůj základ považují Bibli.

D. Opatření k nápravě

Věznici Kuřim navrhuji, aby stěžovateli poskytovala stravu bez vepřového masa.

Závěrečné stanovisko zasílám ředitelce Věznice Kuřim a žádám, aby mi podle ustanovení § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv sdělila, zda provedla navržené opatření k nápravě. Odpověď očekávám v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska. Stanovisko zasílám také stěžovateli.

Brno 10. července 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(stanovisko je opatřeno elektronickým podpisem)